

Búrlivé časy

1900-1918

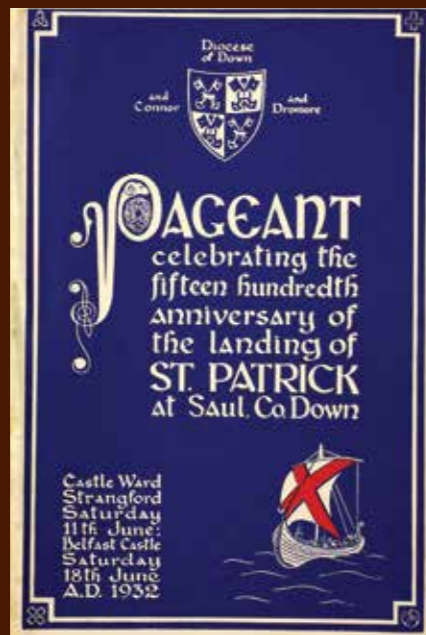
Náboženské a politické rozpory zohrávali v grófstve Down stále určitú úlohu.

I keď na mnohých miestach žili katolíci a protestanti bok po boku, väčšina katolíkov podporovala stranu Autonomie (Írsku parlamentnú stranu), ktorá viedla kampaň za vytvorenie parlamentu v Dubline. Väčšina protestantov autonómiu nechcela.

Okolo roku 1900 sa ľudia väčšinou označovali za 'nacionalistov' alebo 'unionistov'. V Deň zmluvy v septembri 1912 tisíce mužov a žien v Ulsteri podpísali 'slávnostný zväzok a zmluvu' proti autonómii. V roku 1913 sa sformovali Ulsterskí dobrovoľníci a Írski dobrovoľníci.

Tieto skupiny získavali zbrane z Nemecka a zdalo sa, že sa pripravujú proti sebe bojovať. Keď však v roku 1914 vypukla 1. svetová vojna, väčšina týchto mužov vstúpila do armády, aby bojovali v Európe. Tisíce mužov sa pripravovali na vojnu vo výcvikových táboroch v Clondeboye neďaleko Bangora a v Ballykintler neďaleko Downpatricku.

Medzi vojnami

1919-1939

V rokoch 1919 až 1922 zúrilo v grófstve Down násilie, i keď nie v rovnakej miere ako v iných častiach Írska. V roku 1920 bol zavedený Zákon o vláde v Írsku, ktorý vytvoril v krajine dva parlamenty – jeden v Dubline a druhý v Belfaste. Politické nezhody pokračovali a v 30. rokoch všade prevládali hospodárske problémy. V 20. a 30. rokoch však vidiek grófstva Down získal výhody vďaka zavedeniu elektriny a rozsiahlejšej mechanizácii na farmách. Stovky miestnych mužov našli zamestnanie pri výstavbe nádrže v Silent Valley na juhu grófstva Down. V roku 1932 bolo 1500. výročie príchodu svätého Patrika príležitosťou pre miestne cirkvi, aby vo vzájomnej spolupráci potvrdili svoje spoločné dedičstvo.

2 svetová vojna

1939-1945

I keď v grófstve Down neexistovala branná povinnosť, mnohí miestni muži vstúpili do armády, námorníctva alebo kráľovského vojenského letectva (RAF). Ďalší sa prihlásili do domobrany. Ženy sa hlásili do pomocných služieb. Bol zavedený pridelový systém na potraviny, oblečenie a ďalšie predmety.

Od roku 1942 boli na rôznych miestach grófstva Down, vrátane starej väznice, rozmiestnené americké jednotky. Posádka RAF v Bishopscurte slúžila na výcvik rádiotelegrafistov, palubných strelcov a navigátorov. Ľudia z Gibraltáru boli evakuovaní do táborov v mestách Cargagh, Clough, Crossgar a Saintfield.

Grófstvo Down po vojne

1945-2000

Po vojnových útrapách sa ľudia tešili na lepšiu budúcnosť. V roku 1948 štátna zdravotná starostlivosť priniesla všetkým bezplatné zdravotníctvo. V 50. a 60. rokoch miestne rady nahradili mnoho nevhodných domov modernými prístrojmi. Železniční trate, ktoré grófstvo Down v devätnástom storočí zrevovalizovali, boli takmer všetky zrušené. Nový vývoj strojového parku zvýšil efektivitu poľnohospodárskeho podnikania, avšak znížil počet pracovníkov v poľnohospodárstve. Snáď najväčšiu zmenu pre miestnych farmárov znamenalo rozhodnutie o vstupe do EHS v roku 1973. Textilný priemysel, ktorý zamestnával tisíce miestnych obyvateľov, upadal od začiatku 60. rokov.

Sociálne a politické nepokoje zostávali trvalým faktorom. Od konca 60. rokov často prebiehali násilné konflikty a v dôsledku toho sa mnohí ľudia odsťahovali z Belfastu. Vybudovali sa pre nich nové sídliská – Flying Horse v Downpatricku a Kilcooley v Bangore. Od 90. rokov prišli do grófstva Down mnohí noví prisťahovalci z celej Európy a iných častí sveta.

Sculpture © F E McWilliam Estate

Down v priebehu času

Viac sa o histórii grófstva Down dozviete v expozícii Down Through Time (Down v priebehu času) v Múzeu grófstva Down. Toto múzeum sa nachádza v renovovaných budovách väznice z osemnásteho storočia v Down. Expozícia 'Down Through Time' je hlavnou expozíciou múzea o miestnej histórii. Múzeum každoročne usporadúva i kratšie odborne zamerané výstavy a organizuje rozsiahle vzdelávacie, spoločenské a externé programy. Ďalšie podrobnosti Vám oznámime na požiadanie.

Otváracie hodiny múzea
Po – Pi od 10.00 do 17.00 hod.
So a Ne od 13.00 do 17.00 hod.

Vstup zdarma

Tento letáčik bol vypracovaný v rámci projektu múzea o histórii komunity, ktorý financuje PEACE III. Novým prisťahovalcom do tejto oblasti má slúžiť ako úvod do miestnych dejín, podporovať začlenenie do spoločnosti a nabádať k úcte ku kultúrnej rôznorodosti tohto regiónu.

Down County Museum, The Mall, Downpatrick, Co Down BT30 6AH
Telephone: 028-44615218 - www.downcountymuseum.com

Tento projekt je financovaný z programu PEACE III Európskej únie, riadi ho Špeciálny zbor pre programy EÚ a realizuje ho zoskupenie Rád pre North Down, Ards a Down.

Down v priebehu času

Stručné dejiny grófstva Down od dávnych čias do roku 2000

Tento projekt je financovaný z programu PEACE III Európskej únie, riadi ho Špeciálny zbor pre programy EÚ a realizuje ho zoskupenie Rád pre North Down, Ards a Down.

Prví ľudia

Obdobie pred 9000 až 6500 rokmi
Prví ľudia príchovali do Írska pred 9000 rokmi. Boli to ľudia strednej doby kamennej alebo mezolitu, ktorí žili pozdĺž pobrežia alebo na brehoch riek. Archeologické nálezy dokazujú, že žili na ostrovoch v Strangford Lough. Spomínané nálezy predstavovali zväčša zvyšky potravy, ako napr. ušticové lastúry, ovocie a orechy. Taktiež sa našli pazúrikové a kamenné nástroje.

Noví remeselníci

Obdobie pred 4500 až 600 rokmi
Kovorobotníci doby bronzovej priniesli do grófstva Down nové zručnosti. Vyrábali bronzové predmety z meďe a cínu. Archeológovia našli v grófstve Down mnoho predmetov pochádzajúcich z doby bronzovej. Jedno z najvýznamnejších sídlisk bolo objavené v roku 1962 v meste Downpatrick. V 50. rokoch minulého storočia bol v katedrále v Downpatrick objavený obrovský poklad zlatých predmetov z doby bronzovej.

Zhruba pred 6500 rokmi sem príchovali ľudia neskoršej doby kamennej alebo neolitu. Priviedli so sebou dobytok a ovce a priniesli si semená pšenice a jačmeňa. Žili v trvalých sídlach s drevenými domami. Jedny z najnovších vykopávok v grófstve Down sa nachádzajú v Loughbrickland.

Títo ľudia takisto vyrábali keramiky - zachovalé ukážky sa našli v Ballyaltone, neďaleko Downpatricku a v Newcastle. Kamenný kruh v Ballynoe, ktorý bol rozsiahlou obradnou lokalitou, sa začal budovať v neskoršej dobe kamennej.

V grófstve Down sa našlo iba niekoľko sídlisk z doby železnej. Medzi ne patrí sídlisko kruhovitých chatrčí na Scrabo Hill neďaleko Newtownards. Kovorobotníci doby železnej tavili železnú rudu, ako je hematit, a kovali z nej nástroje a zbrane. V dobe železnej sa začali pestovať i nové druhy obilnín, ako napr. špaldová pšenica. Múka sa mlela pomocou rotačného žarnova.

Svätý Patrik a ranne kresťanská cirkev

432-1000
Patrik sem príchoval v roku 432 a je považovaný za najvýznamnejšieho kresťanského misionára v Írsku. Bol to rímsky Brit, ktorý sa narodil v kresťanskej rodine na západnom pobreží Británie. Ako chlapca ho uniesli írski nájazdníci a strávil šesť rokov v zajatí, skôr než utiekol. Stal sa kňazom a do Írska sa vrátil ako biskup. Údajným miestom, kde stál jeho prvý kostol v Írsku, bol Saul v grófstve Down. Traduje sa, že bol pochovaný v blízkosti katedrály v Downpatricku.

Vikingovia, Normani a stredoveký Down

795-1500
Vďaka svojmu bohatstvu sa kláštory v grófstve Down stali cieľom vikingských nájazdníkov z Dánska, Nórska a Švédska a z vikingských sídlisk v Anglicku a Škótsku.

V rokoch 795 až 1000 boli vyplienené kláštory v mestách Downpatrick, Inch, Movilla, Bangor a Kilclief. V desiatom storočí mali Vikingovia základňu v Strangford Lough (Strangford je vikingské slovo). V roku 1177 napadol Ulster normanský šľachtic John de Courcy. Svojich stúpcov usídlil v grófstve Down a jeho okolí. Postavil hrady v mestách Dundrum, Clough a Carrickfergus a nový kláštor v meste Inch.

Kláštor v Greyabbey založila jeho žena Affreca. Normani zaviedli nové zákony i nové spôsoby obrábania pôdy. Názvy niektorých miest v grófstve Down, napr. Holywood a Greyabbey, preukazujú normanský vplyv. Ballywalter a Ballyhalbert sú kombinácie gaelských a normanských mien.

Noví osadníci v grófstve Down

1550-1690
V roku 1550 vlastnili väčšinu pozemkov v grófstve Down gaelskí Íri a „staroangličania“, čiže Anglonormani. O'Neillovia z Clandeboye vlastnili rozsiahle časti North Downa Castlereagh. Magennisovia vlastnili značné časti Mid Down. Savageovia ovládali Ards. Kniežatá z Kildare vlastnili Lecale.

V roku 1605 prišli do grófstva Down tisíce škótskych osadníkov ako árendári Hugh Montgomeryho a Jamesa Hamiltona, ktorí získali veľký podiel z pozemkov O'Neillov.

V rokoch 1688 až 1690 prebiehala v Írsku krutá vojna medzi kráľom Jakubom II. a Viliamom Oranžským. Roku 1690 porazil Viliam Jakuba v bitke pri rieke Boyne. Následne bola zavedená zbierka zákonov známych ako Trestné zákony. Obmedzovali politické práva katolíkov a presbyteriánov.

V nasledujúcich 40 rokoch prešlo mnoho pozemkov do vlastníctva škótskych a anglických statkárov. V roku 1641 sa rodení Íri a potomkovia Anglonormánov vzbúrili proti kráľovi a vláde. Po ich porážke boli ich pozemky prevedené prevažne na protestantských statkárov.

©Jean Duncan

Od prosperity k povstaniu

1700-1803
Počas prevažnej časti osemnásteho storočia grófstvo Down relatívne prosperovalo. Statkári zdokonaľovali hospodárenie. Produkovalo sa viac zrnín, ktoré sa vyvážali do rozrastajúcich sa miest Anglicka. Pre rozvíjajúci sa plátennícky priemysel sa spracovával ľan.

Downpatrick rozvíjala rodina Southwellov. Bernard Ward postavil neďaleko Strangfordu Castleward. V roku 1767 bola založená Down County Infirmary, prvá verejná nemocnica v tomto grófstve. V roku 1796 začala v grófstve prevádzka väznice. Pod touto prosperitou však tlelo politické napätie. Spoločnosť Írskej jednoty, založená v roku 1791, aby sa usilovala o politické reformy v Írsku, rozkvitla v grófstve Down, kde silná presbyteriánska populácia pocítovala svoje vylúčenie z politického života ako krivdu. V roku 1798 sa tisíce mužov z grófstva Down zúčastnili na povstaní. Počiatkom júna povstanci obsadili Saintfield, North Down a Ards, pred porážkou, ktorú utrpeli 13. júna v bitke pri Ballynahinch. Thomas Russell, jeden zo zakladateľov Írskej jednoty, bol v roku 1803 vo väznici grófstva popravený za účasť v inom neúspešnom povstaní.

Zmeny v Down

1800-1850
Bolo obdobím veľkých zmien v grófstve Down. Tisíce miestnych obyvateľov boli zamestnaní v textilnom priemysle. Jedny z najväčších textiliek boli v mestách Shrigley, Annsborough, Gilford a Drumanness.

Nastali zlepšenia vo vzdelávaní. V roku 1831 vláda založila národné školy, kde sa spoločne vzdelávali katolícke a protestantské deti - učili sa čítať, písať a počítať. Ďalej sa rozvíjali i mestá. V roku 1829 bola prestavaná katedrála v Downpatricku a v 40. rokoch 19. storočia sa Newcastle stal módnym letoviskom. V roku 1834 sa nemocnica Down County Infirmary presťahovala do nových priestorov, kde bolo možné starať sa nielen o lečiacich sa, ale i o chirurgických pacientov.

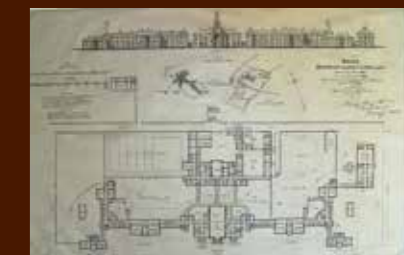

Úsvit moderného grófstva Down

1850-1900
Jedným z najvýznamnejších úspechov tohto obdobia v grófstve Down bola výstavba železničnej siete. Poľnohospodárom a majiteľom textiliek ulahčila prepravu tovaru do Belfastu a vytvorila letoviská v mestách Newcastle a Bangor.

Ulster bol vtedy najväčším producentom plátne a tisíce žien a detí z grófstva Down pracovali v mnohých textilkách roztrúsených po krajine.

Došlo k dramatickým zmenám vo vlastníctve pôdy. Okolo roku 1900 hospodárili v grófstve Down skôr držiteľia a vlastníci pozemkov než nájomcovia platiaci árendu. Naďalej sa zlepšovalo zdravotníctvo - v roku 1869 bol v grófstve Down otvorený ústav pre choromyselných, ktorý poskytoval psychiatrickú starostlivosť až 2000 pacientom.

V roku 1898 nový Zákon o miestnej správe nahradil veľkú porotu radami grófstva a vidieckych okresov. Tieto rady mali široký rozsah právomocí, vrátane výstavby domov pre robotníkov.

